

Ziņojums par Izglītības kvalitātes valsts dienesta veikto analītisko izpēti

**„Pedagogu sagatavošana audzināšanas darba veikšanai
izglītības iestādēs augstskolu īstenotajās
studiju programmās”**

Saturs

Ievads	3
Analītiskā daļa	
1. Studiju programmu direktoru interviju analīze	9
2. Studiju kursu pasniedzēju interviju analīze	14
3. Studentu aptaujas anketu analīze	17
Secinājumi un priekšlikumi	26

Ievads

Izglītības kvalitātes valsts dienests (turpmāk – Kvalitātes dienests), pildot „Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību” pirmās sadaļas „Cilvēkkapitāls” apakšsadaļā „Izglītība un zinātne” norādītos uzdevumus, kā arī sniedzot ieguldījumu „Valdības rīcības plānā Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” V sadaļas „Kultūrtelpa” apakšsadaļas „Nacionālā identitāte” 141.6.punktā noteiktā izpildei, pamatojoties uz Izglītības likuma 20.panta un Ministru kabineta 2013.gada 23.aprīļa noteikumos Nr.255 „Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums” noteikto, no 2013.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 15.novembrim veica analītisko izpēti „Pedagogu sagatavošana audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādēs augstskolu īstenotajās studiju programmās” (turpmāk – analītiskā izpēte).

Analītiskās izpētes ietvaros notika augstskolu īstenoto studiju programmu direktoru un ar audzināšanu saistīto studiju kursu pasniedzēju intervēšana, kā arī studējošo anketēšana.

Analītiskās izpētes mērķis – apkopot informāciju par pedagogu sagatavošanu mērķtiecīga un kvalitatīva audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādēs.

Analītiskās izpētes uzdevumi:

1. Apzināt augstākās izglītības studiju virziena „Izglītība, tai skaitā pedagoģija un sports” (turpmāk – studiju virziens „Izglītība”) īstenotas augstākās izglītības studiju programmas.
2. Veikt studiju virziena „Izglītība” licencēto/akreditēto studiju programmu (turpmāk – studiju programma) studiju plānu (turpmāk – studiju plāns) analīzi, lai noskaidrotu, vai studiju kursi par audzināšanas darbu un to veikšanu izglītības iestādēs (turpmāk – studiju kurss):
 - 1) ir iekļauti studiju plānā;
 - 2) kurā studiju plāna daļā:
 - obligātajā daļā (A daļa);
 - obligātajā izvēles daļā (B daļa);
 - brīvās izvēles daļā (C daļā);
 - 3) kurā studiju semestrī;
 - 4) studiju kursa īstenošanas veids un izmantotās metodes;
 - 5) studiju kursa pārbaudes veids;
 - 6) iegūstamo kredītpunktu (KP) skaits.
3. Intervēt studiju programmu direktorus par topošo pedagogu sagatavošanu audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādēs konkrētajā studiju programmā.
4. Intervēt studiju kursa pasniedzēju par:
 - 1) kursa mērķi;
 - 2) paredzētajiem rezultātiem;
 - 3) apgūstamajām prasmēm un zināšanām;
 - 4) kursa plānu;
 - 5) prasībām kredītpunktu (KP) iegūšanai.
5. Aptaujāt studentus, izmantojot anonīmās anketēšanas metodi, noskaidrojot, vai studiju programma/studiju kurss pietiekamā apjomā sagatavo jaunus pedagogus audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādēs, sniedzot nepieciešamās zināšanas un prasmes.
6. Apkopot studiju programmu direktoru un studiju kursu pasniedzēju intervijās iegūto informāciju.
7. Apkopot studentu anketās sniegtās atbildes.
8. Izdarīt secinājumus un sniegt priekšlikumus, lai pilnveidotu topošo pedagogu sagatavošanu audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādēs.

1. Izglītības iestāžu raksturojums

Analītiskā izpēte tika veikta augstskolās, kurās sagatavo speciālistus ar kvalifikāciju „Skolotājs”:

- 1) Daugavpils Universitāte (DU);
- 2) Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija (JVLMA);
- 3) Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija (LSPA);
- 4) Latvijas Universitāte (LU);
- 5) Liepājas Universitāte (LiepU);
- 6) Rēzeknes Augstskola (RA);
- 7) Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija (RPIVA).

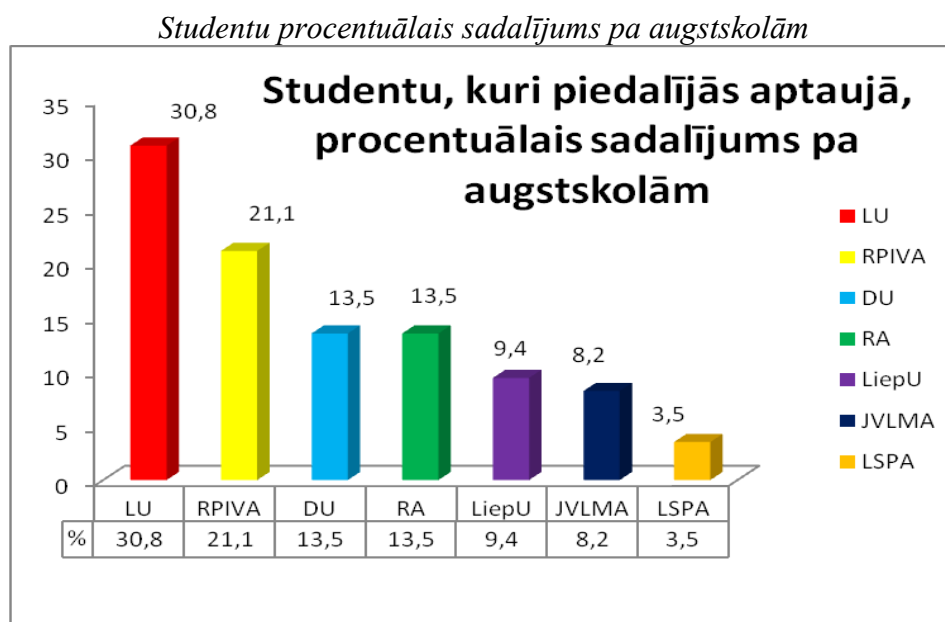
Tādējādi analītiskā izpēte notika Latvijas augstskolās, kuras īsteno pedagoģijas studiju programmas ar piešķiramo kvalifikāciju „Skolotājs”. Ievērojot studiju specifiku, mazu pedagoģijas studentu skaitu, kā arī publiskoto informāciju – nākamajā studiju gadā nepiešķirt valsts budžeta finansējumu pedagoģijas studijām Latvijas Lauksaimniecības universitātē, šajā universitātē analītiskā izpēte netika veikta.

2. Analītiskajā izpētē iesaistīto respondentu raksturojums

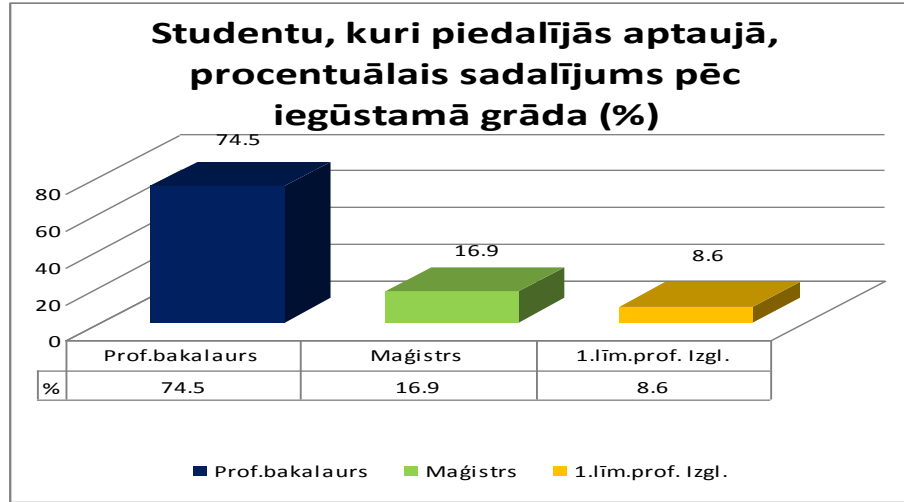
2.1. Analītiskās izpētes ietvaros tika intervēti 9 studiju programmu direktori un 23 ar audzināšanu saistīto studiju kursu pasniedzēji.

2.2. Analītiskās izpētes ietvaros tika aptaujāti 514 studenti, izmantojot anonīmās anketēšanas metodi (skat.1.–5.attēlu).

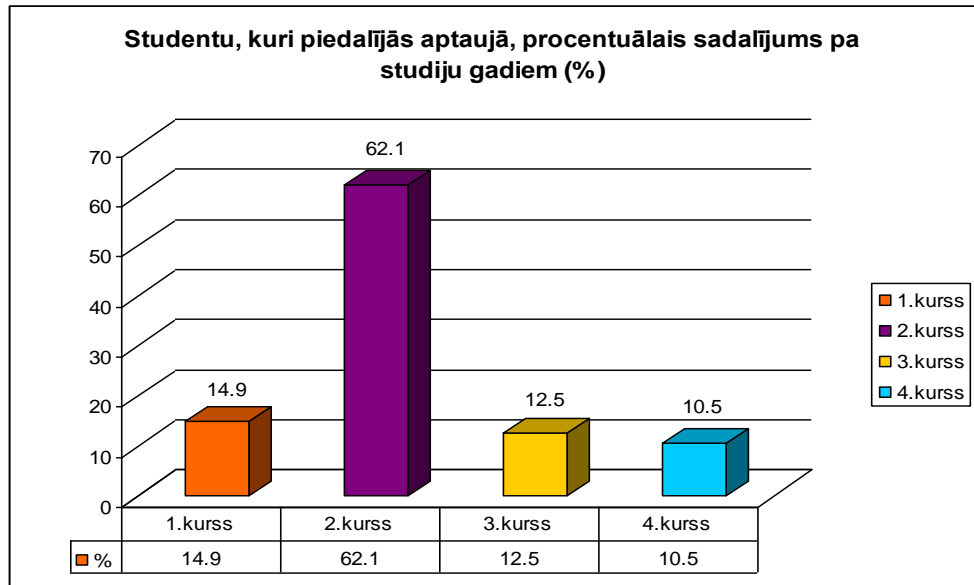
1.attēls

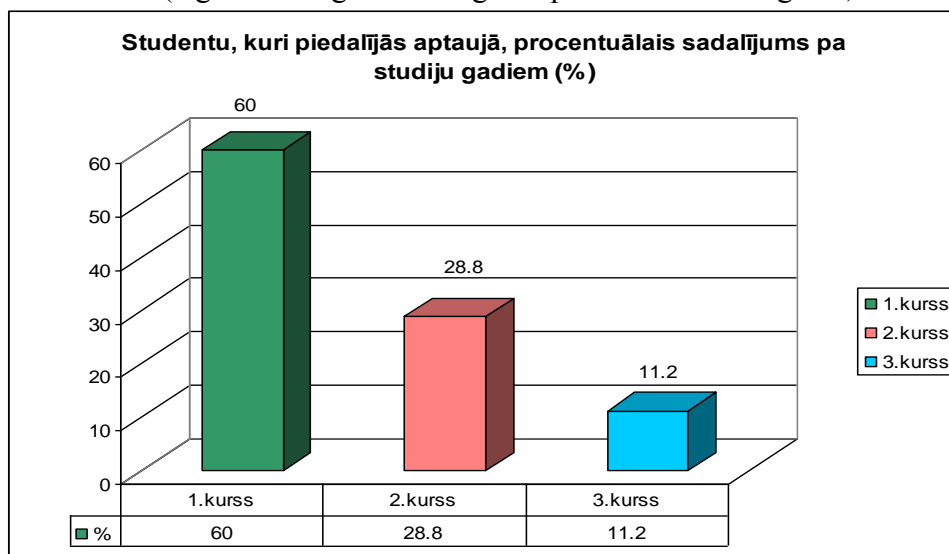
Studentu procentuālais sadalījums pēc iegūstamā grāda

Studentu procentuālais sadalījums pa studiju gadiem (iegūstamais grāds – profesionālais bakalaurs)

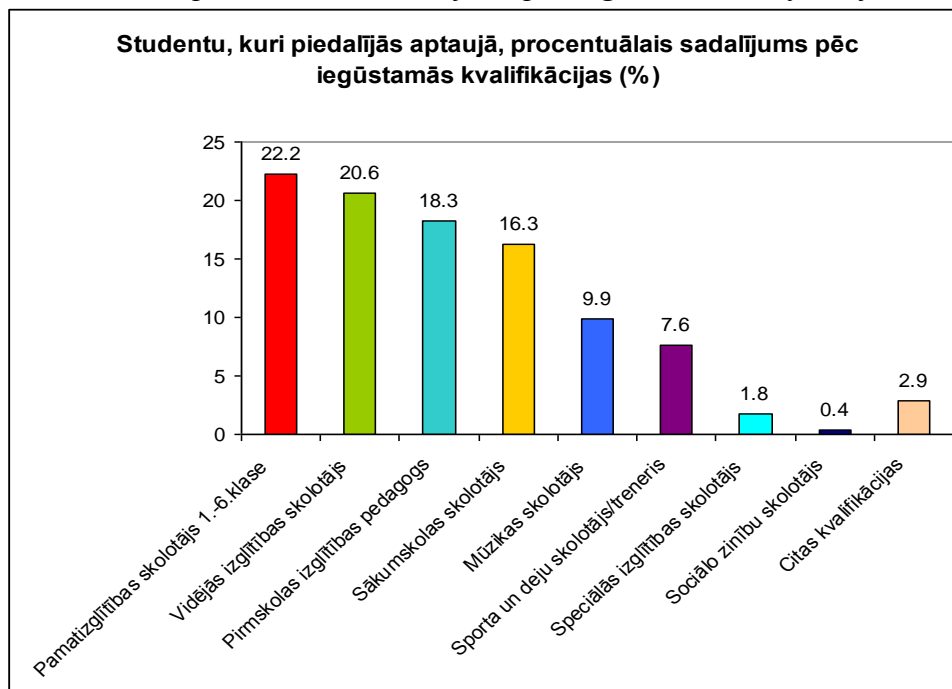

*Studentu procentuālais sadalījums pa studiju gadiem
(iegūstamais grāds – maģistrs/profesionālais maģistrs)*

Iegūstamais grāds – 1.līmeņa profesionālā augstākā izglītība
Studenti, kuri anketās ir uzrādījuši, ka plāno iegūt 1.līmeņa profesionālo izglītību, 100% studē 1.kursā.

Studentu procentuālais sadalījums pēc iegūstamās kvalifikācijas

3. Audzināšanas darba izglītības iestādēs juridiskais pamatojums

Izglītības likuma:

- 1.panta 4.punktā noteikts, ka „izglītība – sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un

audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju kopums”;

- 2.pantā noteikts, ka Izglītības likuma mērķis ir „nodrošināt katram Latvijas iedzīvotājam iespēju attīstīt savu garīgo un fizisko potenciālu, lai veidotos par patstāvīgu un attīstītu personību, demokrātiskas Latvijas valsts un sabiedrības locekli, un ka atbilstoši izglītojamā vecumam un vajadzībām tiek nodrošināta iespēja tikumiskai, estētiskai, intelektuālai un fiziskai attīstībai, sekmējot zinīgas, prasmiņas un audzinātas personības veidošanos”;
- 51.panta 2.punktā noteikts, ka pedagoga pienākums ir „veidot izglītojamā paša attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti, audzināt krietnus, godprātīgus cilvēkus – Latvijas patriotus”.

4. Audzināšanas procesa mērķi un apakšmērķi

Valsts izglītības satura centra (turpmāk – VISC) izstrādātajos metodiskajos ieteikumos „Audzināšanas darba pilnveidei (plānošanai un īstenošanai) vispārējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēs” norādīts, ka audzināšanas darbs izglītības iestādē balstās uz šādiem principiem:

- Sadarbība – audzināšanas jautājumu risināšanā iesaistās visas ieinteresētās puses, pedagogi un izglītības darbinieki, skolēni, vecāki un ģimene, valsts un pašvaldības institūcijas, nevalstiskās organizācijas, sabiedrība;
- Sistemātiskums – nodrošināta audzināšanas darba sistēma un attīstība;
- Nepārtrauktība un pēctecība – audzināšanas darba īstenošanā un mērķu sasniegšanā;
- Ilgtspēja – izglītības lēmumu pamatotība un līdzsvarota attīstība;
- Vienotība un veselums – audzināšanas darbība ir īstenojama vienotā izglītības procesā;
- Atvērtība informācijai un dialogam, sadarbībai, inovācijām.

5. Analītiskās izpētes ziņojumā lietoto terminu skaidrojums

Audzināšana – „1. Plašā izpratnē – mērķtiecīgi organizēts cilvēkdarbības process, kas virzīts uz sociālās kultūras pieredzes nodošanu no paaudzes paaudzei, uz jaunās paaudzes vērtīborientāciju un pašregulācijas veidošanu un garīguma izkopšanu. Audzināšanas procesā veidojas un attīstās nozīmīga personības attieksme pret cilvēku, cilvēka darbu, kultūras vērtībām, dabu, sabiedrību, valsti. Tas nodrošina iespēju kļūt par pilntiesīgiem sabiedrības locekļiem, pašiem noteikt savu dzīvi, rīcību un būt atbildīgiem par to. 2. Šaurā izpratnē – pieauguša cilvēka darbība, kuras nolūks ir bērna (jaunieša) attīstības vadīšana vēlamā virzienā, gādājot, rūpējoties par viņu, mācot, izglītojot, izkopjot dzīvei vajadzīgās praktiskās iemaņas, iesaistot konkrētās sabiedriskās dzīves situācijās, veidojot viņam iekšējās izaugsmes nosacījumus.”¹

Izglītības iestāde – vispārējās izglītības iestāde, kas īsteno vispārējās izglītības programmas, vispārējās izglītības mazākumtautību programmas, vai īsteno gan vispārējās izglītības programmas, gan vispārējās izglītības mazākumtautību programmas.

Klases audzinātājs – pedagogs, kas veic noteiktas klases audzināšanas darbu.

Kreditpunkts (KP) – studiju uzskaites vienība, kas atbilst studējošā 40 akadēmisko stundu darba apjomam (vienai studiju nedēļai).

Mazākumtautību izglītības iestāde – vispārējās izglītības iestāde, kas īsteno vispārējās izglītības mazākumtautību programmas.

Skolēns – katrs vispārējās izglītības iestādes izglītojamais.

Studiju kurss – noteiktā līmenī un apjomā organizēts studiju programmai atbilstošu zināšanu, prasmju un kompetences sistēmas izklāsts, kam ir definēti studiju rezultāti, par kuru sasniegšanu tiek piešķirti kreditpunkti.

¹ Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. Sastādījis autoru kolektīvs V. Skujiņas vadībā. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000, 24.lpp.

Studiju programma – dokuments, kas ietver visas viena akadēmiskā grāda vai profesionālās kvalifikācijas iegūšanai nepieciešamās prasības.

Patriotisms – „Savas dzimtenes, tautas mīlestība, uzticība savai dzimtenei, tautai, gatavība pašizliedzīgi darboties to labā. Patriotisms ir svarīgs sabiedriskās un tikumiskās audzināšanas princips.”²

Pilsoniska audzināšana – „Mērķtiecīgs process, kurā pedagoga vadībā attīstās un realizējas personiski nozīmīga, valsts pilsonim būtiski svarīga attieksme pret attiecīgās valsts likumos noteiktiem pienākumiem un tiesībām.”³

² Turpat, 124.lpp.

³ Turpat, 131.lpp.

Analītiskā daļa

1. Studiju programmu direktoru interviju analīze

1. *Vai studiju programmā ir iekļauti studiju kursi par audzināšanas darbu izglītības iestādē? Ja ir, lūdzu, nosauciet tos.*

Visi intervētie studiju programmu direktori nosauca studiju kursus, kuros lielākā vai mazākā mērā tiek analizēti dažādi audzināšanas procesa aspekti. Vienlaikus studiju programmu direktori norādīja, ka atsevišķs mācību kurss par audzināšanas procesu izglītības iestādē studiju programmās nav iekļauts.

Vairumā studiju programmu ir iekļauti šādi studiju kursi (vispārinātie nosaukumi):

- Audzināšanas teorija un metodika;
- Skolas un ģimenes sadarbība;
- Vispārīgā, pirmsskolas un skolas pedagoģija – atsevišķas tēmas skar audzināšanas jautājumus;
- Holistiskā pedagoģija;
- Psiholoģija – atsevišķas tēmas skar audzināšanas jautājumus;

Audzināšanas jautājumiem tiek pievērsta uzmanība dažādu prakšu ietvaros, tostarp:

- Audzināšanas prakse;
- Kvalifikācijas prakse.

Studiju programmu direktori uzsvēra, ka gandrīz visos pedagoģijas un psiholoģijas studijuursos saturiski ir iekļauti jautājumi par audzināšanu. Apgūstot studiju programmu, studenti iegūst zināšanas: pedagoģijā un psiholoģijā, par valsts izglītības sistēmu un skolotāju darbību reglamentējošiem dokumentiem, kā arī par darba likumdošanu, zināšanas mācību priekšmetam atbilstošā zinātnes nozarē, valodās un komunikācijā, sociālajās zinībās, izglītības vadībā, par veselīgu dzīvesveidu; attīsta prasmes: plānot savu un audzēkņu darbu, organizēt mācību un audzināšanas darbu saskaņā ar izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem, izvērtēt un veicināt audzēkņu izaugsmi un mācību sasniegumus, veicināt sava darba efektivitāti, organizēt mācību vidi; veido attieksmes: precizitāti uzdevumu veikšanā un atbildību par darbības rezultātu atbilstību izvirzītajam mērķim, pozitīvu un konstruktīvu komunikāciju, motivāciju mūžizglītībai, lai attīstītos kā augsti profesionāla un vispusīgi attīstīta personība.

Studenti paši veic teorētiskos un empīriskos pētījumus par dažādiem audzināšanas jautājumiem – studiju darbu temati tiek virzīti uz bērna, skolēna attīstības sekmēšanu konkrētā darbībā – audzināšanā, mācību darbībā, mikro/makro sociālā vidē utt.

2. *Kurā studiju kursu daļā: obligātajā daļā (A daļa); obligātajā izvēles daļā (B daļa); brīvās izvēles daļā (C daļā)? Lūdzu, pamatojiet savu izvēli.*

Studiju programmu direktori norādīja, ka studiju kursi, kuros integrēti jautājumi par audzināšanas procesu, pamatā ir obligātajā daļā (A un B daļa), jo audzināšanas darbs ir būtiska skolotāja profesionālās darbības sastāvdaļa.

Savukārt audzināšanas jautājumi tiek skatīti arī atsevišķos studijuursos, kas tiek piedāvāti brīvās izvēles daļā (C daļā), piemēram, studiju kurss „Skolas un ģimenes sadarbība”, studiju kurss „Klasvadība”.

3. *Vai jūs uzskatāt, ka studiju programma sniedz nepieciešamo zināšanu un prasmju kopumu, lai jaunais pedagogs varētu sekmīgi īstenot audzināšanas darbu izglītības iestādē?*

Vairumā gadījumu studiju programmu direktori norādīja, ka studiju programmas obligātās daļas saturs nodrošina nepieciešamā minimuma apguvi audzināšanas darba veikšanai. Studiju programmas studiju rezultāti nosaka, ka, izmantojot apgūtos teorētiskos pamatus un prasmes pedagoģijā, psiholoģijā, mācību priekšmetu saturā un metodikās, pedagoģijas saskarzinātnēs, absolvents spēj veikt mācību un audzināšanas darbu, tostarp īstenojot radošu, inovatīvu pedagoģiskā procesa plānošanu, audzēkņa personības, klases kolektīva izpēti.

Īpaši būtu jāatzīmē DU studiju programmas, kurās iegūstamās kompetences raksturo gan studiju programmas konkrēto saturu – specifisko studiju kursus apgūstamo kompetenci, gan virssaturu, kas balstās uz vispārcilvēciskām attieksmēm un vērtībām un raksturo iegūtās kompetences ilgtspējību, reizē nodrošinot studiju programmu savdabību, kas ir unikāla salīdzinājumā ar citās augstskolās īstenotajām studiju programmām pedagoģijā.

4. *Vai studiju programmā iekļautie studiju kursi sagatavo pedagogu klases audzinātāja pienākumu pildīšanai? Lūdzu, nosauciet studiju kursus.*

Studiju programmu direktori norādīja, ka jautājumi par audzināšanas procesu, tostarp klasvadības jautājumiem, ir integrēti dažādos studijuursos, kā piemērus minot šādus studiju kursus: „Audzināšanas teorija un metodika”, „Pedagoģiskā procesa tiesiskie pamati”, „Civīlā aizsardzība un arodveselība”, „Attīstības psiholoģija un bioloģija”, „Ētika un estētika”, „Izglītība ilgtspējīgām kultūras un sociālajām pārmaiņām”, „Teorijas un pieejas izglītības praksei”, „Pedagoģijas teoriju kritisks izvērtējums”, „Personības un attīstības teorijas izglītības praksē”, „Personības attīstība socializācijas procesā”, kā arī dažādos psiholoģijas studijuursos.

Aptverošākais studiju veids, kas vistiešāk sagatavo topošos skolotājus praktiskam darbam, ir dažādās prakses, sākot no vērojumu prakses līdz kvalifikācijas praksei.

5. *Vai studiju programmā iekļautie studiju kursi apskata pilsoniskās un valstiskās audzināšanas jautājumus? Ja jā, tad, lūdzu, nosauciet studiju kursus.*

Pārsvārā studiju programmu direktori atbildēja, ka dažādi audzināšanas darba virzieni, tajā skaitā, pilsoniskā un valstiskā audzināšana, tiek skatīti studiju kursā „Audzināšanas teorija un metodika”, kā arī tiek apskatīti pedagoģiskās prakses norises procesā.

Īpaši būtu jāatzīmē DU studiju kurss „Izglītība ilgtspējīgām kultūras un sociālajām pārmaiņām”, kas padziļinātu uzmanību pievērš pilsoniskajai un valstiskajai audzināšanai, tostarp pasaules un Eiropas norišu un pārmaiņu, kā arī multikulturālās sabiedrības attīstības kontekstā.

6. *Vai studiju programmā iekļautie studiju kursi sagatavo pedagogu, lai veiktu audzināšanas darbu mācību stundās apgūstamās mācību vielas kontekstā? Ja jā, tad, lūdzu, nosauciet studiju kursus.*

Gandrīz visās intervijās studiju programmu direktori norādīja, ka jautājumi saistībā ar audzināšanas darbu mācību stundu ietvaros tiek skatīti mācību priekšmetu metodiku studiju kursu ietvaros. Piemēram, studiju modulī „Pamatizglītības skolotājs sākumskolā” audzināšanas jautājumi tiek skatīti studijuursos „Sporta saturs un mācīšanas metodika”, „Mūzikas saturs un mācīšanas metodika”, „Dabaszinību saturs un mācīšanas metodika”, „Latviešu valodas un literatūras saturs un mācīšanas metodika” u.c.

Īpaši daudz uzmanības audzināšanas procesa jautājumiem, tostarp mācību stundu laikā, tiek veltīts pedagoģisko prakšu laikā.

7. *Vai jūs uzskatāt, ka studējošie tiek pietiekami sagatavoti audzināšanas darba organizēšanai ārpus mācību procesa (ekskursijas, pasākumi, sadarbība ar vecākiem)?*

Studiju programmu direktori atbildēja, ka pamatā studējošie tiek sagatavoti audzināšanas darba organizēšanai ārpus mācību procesa. Arī jautājumi par sadarbību ar vecākiem tiek skatīti, piemēram, studiju kursā „Audzināšanas teorija un metodika”, kā arī papildus tiek piedāvāts brīvās izvēles studiju kurss „Skolas un ģimenes sadarbība”.

Ekskursiju plānošanas un organizēšanas prasmes tiek apgūtas mācību priekšmetu metodiku studijuursos, kuru ietvaros arī pašiem studējošajiem tiek rīkotas mākslas, dabas un vides izzināšanas ekskursijas (augstskolu un studiju programmu finansiālo iespēju robežās).

Pasākumu rīkošanas prasmes studējošie apgūst praktiskajā darbā, docētāju vadībā plānojot un vadot dažādas aktivitātes (piemēram, Zinātnieku nakts, karjeras nedēļas, informācijas dienas, svētku pasākumi, studentu zinātniskās konferences).

8. *Kādas, jūsuprāt, audzināšanas stundu tēmas ir īpaši aktuālas un būtu jānosaka kā obligātas?*

Studiju programmu direktori gandrīz vienprātīgi norādīja, ka audzināšanas stundu tēmām ir jābūt saistībā ar dzīves (klases, skolas, sabiedrības) aktualitātēm.

Kā piemēri tika minētas šādas audzināšanas stundu tēmas:

- Sevis izzināšana un pilnveide;
- Karjeras izvēle;
- Vides, veselības un drošības jautājumi;
- Sabiedriskā līdzdalība (ietverot valstisko, patriotisko audzināšanu).

Vienlaikus studiju programmu direktori norādīja, ka, strukturējot audzināšanas stundu tēmas, ir jāņem vērā klašu grupa (bērnu vecuma īpatnības).

9. *Vai topošie pedagogi tiek sagatavoti veikt pilsoniskās un valstiskās audzināšanas darbu mazākumtautību izglītības iestādēs?*

Vairumā gadījumu studiju programmu direktori intervijās uzsvēra, ka skolotāja profesijas standarts ir viens visiem pedagogiem, tāpēc studenti tiek gatavoti veikt pilsonisko un valstisko audzināšanu, nešķirojot izglītības iestādes pēc īstenojamās izglītības programmas.

Audzināšanas praksi pedagoģiskās prakses ietvaros studenti iziet, tajā skaitā, arī mazākumtautību (arī poļu, krievu) izglītības iestādēs.

Tikai DU studiju programmas studijuursos tiek pievērsta padziļināta uzmanība topošo pedagogu sagatavošanai veikt pilsoniskās un valstiskās audzināšanas darbu mazākumtautību izglītības iestādēs. Šie problēmjautājumi īpaši tiek akcentēti tādos studijuursos kā „Izglītība ilgtspējīgām kultūras un sociālajām pārmaiņām”, „Teorijas un pieejas izglītības praksei” u.c.

10. *Vai studiju programmā iekļautie studiju kursi sniedz topošajam pedagogam nepieciešamās zināšanas par izglītības iestādes pašpārvaldi?*

Pārsvarā studiju programmu direktori norādīja, ka zināšanas par izglītības iestādes pašpārvaldi, tostarp izglītojamo pašpārvaldi, tiek sniegtas studiju kursā „Audzināšanas teorija un metodika”. Savukārt izglītības iestādes darbība, struktūra, vadības procesi, pedagoģiskās, ētiskās, tiesiskās attiecības tiek skatītas studiju kursā:

- „Skolvadības pamati” – RA;
- „Izglītība ilgtspējīgām kultūras un sociālajām pārmaiņām” – DU;
- „Pedagoģiskā procesa tiesiskie pamati” – RPIVA.

11. *Kādi, jūsu ieskatā, būtu nepieciešami uzlabojumi pedagoģu sagatavošanā, lai celtu audzināšanas darba kvalitāti izglītības iestādēs?*

Studiju programmu direktori uzsvēra, ka visbūtiskākais ir veidot uz ilgtspējīgu attīstību balstītu visu iesaistīto institūciju, izglītības un audzināšanas procesa dalībnieku (IZM, VIAA, VISC, IKVD, LIZDA, LIVA, augstskolu, zinātnieku, darba devēju, profesionālo apvienību, nevalstisko organizāciju, skolēnu, vecāku u.c.) konstruktīvu sadarbību, kuras stiprināšanai ir nepieciešams adekvāts valsts finansējums un koordinācija.

Vienlaikus studiju programmu direktori norādīja, ka vajadzētu:

- studiju procesā vairāk akcentēt audzināšanas darbu kā nozīmīgu skolotāja darba sastāvdaļu;
- regulāri papildināt studiju saturu ar inovatīviem audzināšanas darba modeļiem un veikt to analīzi;
- paplašināt ar audzināšanas darbu saistītu brīvās izvēles kursu piedāvājumu.

Arī skolotāja profesijas standartā būtu vairāk jāakcentē audzināšanas darba virziens skolotāja darbībā, šis standarts būtu jāaktualizē un jāpapildina.

Pie augstskolām (tostarp reģionos) varētu tikt veidotas audzināšanas darba atbalsta struktūras (laboratorijas u.c.), kur skolotāji varētu saņemt metodisko atbalstu audzināšanas darba veikšanai, kur notiktu problēmjautājumu diskusijas, supervīzijas u.tml. Struktūru ziņā tas ir iespējams arī tagad, bet ir nepieciešams finansējums. Vienlaikus būtu svarīgi, lai skolotājiem būtu iespēja uzzināt par jaunākajiem pedagoģisko pētījumu rezultātiem, kā arī būtu iespēja augstskolas izstrādātos metodiskos līdzekļus izplatīt un aprobēt sadarbībā ar skolotājiem.

Vairāk būtu jāizstrādā un jāpiedāvā pedagogiem profesionālās pilnveides programmas audzināšanas darba jomā, tomēr problemātisks ir jautājums par finansējumu šo programmu īstenošanai.

Kā problēmas kvalitatīvai topošo pedagoģu sagatavošanai (tostarp, audzināšanas jomā) tika norādīti šādi apstākļi:

- demogrāfiskā krīze;
- studentu skaita samazināšanās;
- esošo studentu izceļošana uz ārzemēm;
- cilvēku maksātspējas pazemināšanās;
- augstskolu pašu ieņēmumu samazināšanās;
- iespējama valsts dotācijas (valsts finansējuma) samazināšanās.

Pie tam augstskolas pašfinansēšana būs nepietiekama, it īpaši ņemot vērā minētos apstākļus un prasību nodrošināt augstu izglītības kvalitāti. Mūsdienās, augstskolai īstenojot pedagoģijas studiju programmu:

- mūsdienu tehnoloģiju nodrošināšanai un materiāli tehniskās bāzes attīstībai jāiegulda ievērojami finanšu resursi;
- akadēmiskā personāla novecošanās situācijā jānodrošina paaudžu maiņa, tātad arī jauno mācītspēku, doktoru, zinātnieku u.tml. piesaiste, izglītošana, atbalsts;
- jāattīsta starpnozaru un starpaugstskolu studiju programmas, pētījumi;
- jāpiesaista Latvijas un ārzemju vieslektori;
- jāpiesaista atzītie nozaru profesionāļi, nodrošinot studiju procesa atbilstību darba tirgus prasībām;
- jāattīsta e-vides resursi;
- jānodrošina mūsdienu prasībām atbilstošu valodu (tajā skaitā, latviešu valodas) apguve.

Visās augstskolās ar audzināšanu saistītos studiju kursus docē kvalificēts un pieredzējis akadēmiskais personāls, kā arī notiek zinātniskais darbs, tostarp audzināšanas jomā, regulāri tiek izdoti mācītspēku zinātniskie darbi un metodiskās izstrādnes.

Pēdējo gadu publikāciju vidū īpaši jāizceļ RPIVA profesores Ausmas Šponas veikums – monogrāfijas „Audzināšanas process teorijā un praksē”, „Audzināšana. Pašaudzināšana” (kopā ar I.Čamani), „Mūsdienu skolēni Rīgā un Maskavā: salīdzinošais starptautiskais pētījums”; DU profesores Ilgas Salītes un līdzstrādnieku ieguldījums, vairākās starptautiskajās publikācijās nostiprinot ilgtspējīgās izglītības pamatus, piemēram, „From personally relevant experience to action research for sustainable education” UNESCO krājumā „Tomorrow Today”, izdodot žurnālu „Journal of Teacher Education for Sustainability”, LiepU profesores Anitas Līdakas publikācijas vērtībizglītības jomā, kā arī detalizēti izstrādātie pedagoģiskās prakses materiāli (žurnāli, rokasgrāmatas, ieteikumi) LSPA (profesores Rasmus Jansones vadībā) un LU (asociētās profesores Indras Odiņas vadībā), JVLMA Pedagoģiskā psiholoģija audzināšanā (profesore Dace Medne).⁴

⁴ Šajā ziņojumā ir minētas nozīmīgākās publikācijas un materiāli, ar kuriem analītiskās izpētes laikā augstskolu pārstāvji ir iepazīstinājuši analītiskās izpētes veicēju. Vienlaikus ziņojuma autori apzinās, ka analītiskās izpētes laikā izvērtētās publikācijas ir tikai daļa no ievērojama Latvijas zinātnieku veikuma pedagoģijas jomā.

2. Studiju kursu pasniedzēju interviju analīze

(analītiskās izpētes gaitā tika intervēti 23 ar audzināšanu saistīto studiju kursu pasniedzēji)

1. *Kādi ir studiju kursa paredzētie studiju rezultāti?*

Studiju kursu pasniedzēji pārsvarā norādīja:

- studenti izprot audzināšanas procesa pamatnostādnes, būtību, principus un galvenās likumsakarības;
- spēj analizēt situāciju klasē, izvērtēt un izmantot dažādas audzināšanas metodes tās risinājumam;
- spēj pamatot lēmumus klases vadīšanā, psiholoģiskā klimata uzlabošanā, klases kopdarbības efektivitātes paaugstināšanā;
- izprot profesionālās pašizaugsmes un pašizglītošanās nozīmi klases audzinātāja darbā;
- spēj strādāt individuāli un komandā;
- sekmē kritisku zināšanu apguvi par izglītības un pedagoģiskās domas attīstību pasaulē un Latvijā;
- veido izpratni par pedagoģijas kā zinātnes attīstības vēsturiskajām tendencēm;
- pilnveido prasmi akadēmisko kompetenci pielietot vērtīborientētā rīcībā.

Īpaši jāatzīmē DU studiju kursi, kur padziļināta uzmanība tiek veltīta zināšanu un izpratnes apguvei par izglītību daudz kultūru vidē, respektējot svarīgākos aspektus – valodu, reliģiju, īpašās vajadzības gan indivīda, gan sabiedrības ilgtspējīgas attīstības kontekstā.

2. *Kādas zināšanas un prasmes paredzēts apgūt studiju kursā?*

Studiju kursu pasniedzēji pārsvarā norādīja, ka kursi:

- sniedz zināšanas par audzināšanas procesa būtību, mērķiem, uzdevumiem, saturu, funkcijām, audzināšanas principiem, metodēm, līdzekļiem;
- praktiski māca audzināšanas darba un audzināšanas pasākumu plānošanu, organizāciju, māca risināt ikdienas audzināšanas darba situācijas un problēmas.

3. *Kādas ir prasības kredītpunktu iegūšanai?*

Dažādu augstskolu studiju kursu pasniedzēju minētās prasības kredītpunktu iegūšanai bija salīdzinoši līdzīgas.

Pārbaudes forma: eksāmens, diferencētā ieskaite, ieskaite.

Eksāmens:

1. Lekciju apmeklējums (%);
2. Aktīva dalība nodarbībās, semināros (izstrādāta, prezentēta un pozitīvi novērtēta vismaz viena tēma) vai metodisko materiālu par izvēlēto tēmu mapes izveide;
3. Izstrādāto kontroldarbu vērtējums;
4. Iesniegto pastāvīgā darba uzdevumu izpildes vērtējums;
5. Noslēguma darbs. Visbiežāk – argumentēta eseja;
6. Atbildes eksāmenā vērtējums vai rakstisks eksāmena darbs.

Diferencēta ieskaite:

1. Lekciju apmeklējums (%);

2. Aktīva dalība nodarbībās, seminārā (tēma izstrādāta, prezentēta un pozitīvi novērtēta);
3. Pozitīvs izstrādātā kontroldarba vērtējums;
4. Pozitīvs iesniegto pastāvīgā darba uzdevumu izpildes vērtējums;
5. Testa atbilžu vērtējums.

Ieskaite:

1. Lekciju apmeklējums (%);
2. Dalība semināros;
3. Pozitīvs izstrādāto kontroldarbu vērtējums;
4. Testa atbilžu vērtējums.

4. *Kādas mācību metodes tiek izmantotas studiju kursā (lekcijas, semināri, darbs grupās u.c.)?*

Studiju kursu pasniedzēji nosauca šādas mācību metodes: lekcijas, grupu darbs, pāru darbs, semināri, pastāvīgais darbs, projektu metode, kontroldarbi, testi, diskusijas.

5. *Vai jūs uzskatāt, ka studiju kurss sniedz nepieciešamo zināšanu un prasmju kopumu, lai jaunais pedagogs varētu sekmīgi veikt audzināšanas darbu izglītības iestādē?*

Studiju kursu pasniedzēji intervijās atzina, ka viņu pasniegtais studiju kurss tikai daļēji sniedz nepieciešamo zināšanu un prasmju kopumu, lai pedagogs varētu sekmīgi veikt audzināšanas darbu izglītības iestādē.

Kā galvenās problēmas tika norādītas:

- nepietiekamais kredītpunktu skaits kursiem, kuri pilnībā vai daļēji veltīti audzināšanas jautājumiem;
- darbs ar lielu auditoriju (lekcijās, semināros), lai gan šo apskatāmo jautājumu specifika prasītu darbu ar mazām studentu grupām.

Kā izņēmums jāmin: DU, LSPA un JVLMA, kur dažādi audzināšanas procesa aspekti tiek apskatīti vairākos studijuursos, un mācību darbs notiek ar vidējām/mazām studentu grupām.

6. *Vai studiju kurss sagatavo pedagogu klases audzinātāja pienākumu pildīšanai?*

Pārsvārā studiju kursu pasniedzēji atzina, ka viņu pasniegtais studiju kurss tikai daļēji sagatavo klases audzinātāja pienākumu pildīšanai.

Viņi uzsvēra, ka var pamatoti apgalvot, jo iegūst atgriezenisko saikni ar studentiem pēc pedagoģiskajām praksēm. Tomēr ir gadījumi, kad izglītības iestāžu vadība noraidoši izturas pret studentu mēģinājumiem teorētiskās zināšanas pielietot reālajā izglītības vidē.

Kā izņēmumu jāmin DU, RA, JVLMA, LSPA, kuras ir izveidojušas konstruktīvu sadarbību ar izglītības iestādēm, tostarp īstenojot studentu pedagoģiskās prakses.

7. *Vai jūs uzskatāt, ka topošie pedagogi tiek sagatavoti audzināšanas darba organizēšanai ārpus mācību procesa (ekskursijas, pasākumi, sadarbība ar vecākiem)?*

Pārsvārā studiju kursu pasniedzēji atzina, ka studējošie tikai daļēji tiek sagatavoti audzināšanas darba organizēšanai ārpus mācību procesa (ekskursijas, pasākumi, sadarbība ar vecākiem), jo trūkst resursu.

Kā izņēmumu jāmin DU – strukturētas studiju programmas izveide saistībā ar audzināšanas procesa jautājumiem; JVLMA, LSPA, attiecīgi ņemot vērā paredzamo pedagogu darba specifiku – aktivitātes brīvā dabā, pārgājieni, koncerti.

8. *Vai studiju kurss apskata pilsoniskās un valstiskās audzināšanas jautājumus?*

Studiju kursu pasniedzēji kopumā uzskatīja, ka pilsoniskās un valstiskās audzināšanas jautājumi studiju kursu ietvaros tiek samērā vispusīgi analizēti.

9. *Vai studiju kurss sagatavo pedagogu veikt audzināšanas darbu mācību stundās, apgūstamās mācību vielas kontekstā?*

Studiju kursu pasniedzēji kopumā uzskatīja, ka studenti informāciju saņem profilējošo priekšmetu metodikas studijuursos, attiecīgi apgūstot šos jautājumus mācību priekšmetu metodikas studijursos.

10. *Kādas, jūsuprāt, audzināšanas stundu tēmas ir īpaši aktuālas un būtu jānosaka kā obligātas?*

Studiju kursu pasniedzēju norādīja, ka audzināšanas stundu tēmām ir jābūt saistībā ar dzīves (klases, skolas, sabiedrības) aktualitātēm. Kā piemēri tika minētas šādas audzināšanas tēmas:

- sevis izzināšana un pilnveide;
- karjeras izvēle;
- vides, veselības un drošības jautājumi;
- sabiedriskā līdzdalība (ietverot valstisko, patriotisko audzināšanu).

11. *Vai topošie pedagogi tiek sagatavoti veikt pilsoniskās un valstiskās audzināšanas darbu mazākumtautību izglītības iestādēs?*

Pārsvārā studiju kursu pasniedzēji norādīja, ka šie jautājumi studiju procesā netiek īpaši izcelti.

12. *Vai studiju kurss sniedz topošajam pedagogam nepieciešamās zināšanas par izglītības iestādes pašpārvaldi?*

Pārsvārā studiju kursu pasniedzēji uzskatīja, ka studiju kurss vairāk vai mazāk sniedz topošajam pedagogam nepieciešamās zināšanas par izglītības iestādes pašpārvaldi, bet galvenokārt jautājumi par izglītības iestādes pašpārvaldi tiek analizēti pedagoģisko prakšu laikā.

13. *Kādi, jūsu ieskatā, būtu nepieciešami pilnveidojumi pedagogu sagatavošanā, lai uzlabotu audzināšanas darba kvalitāti izglītības iestādēs?*

Studiju kursu pasniedzēji gandrīz vienprātīgi norādīja, ka būtu nepieciešams vairāk vērības veltīt studentu sagatavošanai audzināšanas darbam izglītības iestādēs. Tika sniegti šādi ierosinājumi:

- augstskolu programmās audzināšanas darba teorijas un metodikas praktiskai apguvei nepieciešami daudz lielāki resursi, lielāks laiks – KP skaits, jo ar 2 KP sniegtajām iespējām lielāko daļu materiālu var apgūt tikai teorētiski. Optimāli audzināšanas studiju kursam – 4-6 KP;

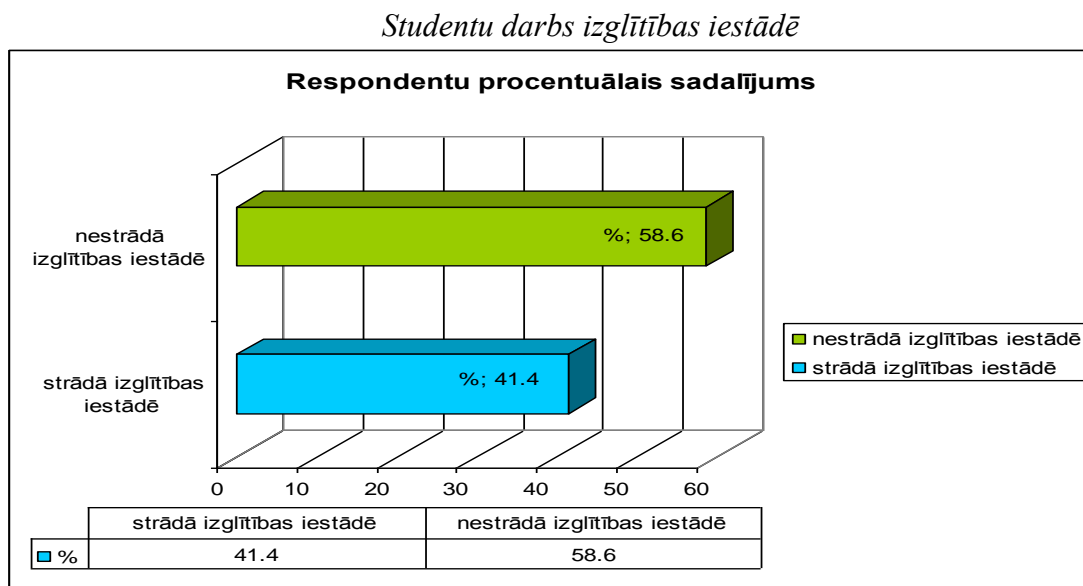
- vienu reizi mēnesī augstskolām organizēt supervīzijas klases audzinātājiem kādā ar audzināšanas darba problēmām saistītā jautājumā;
- izglītības pārvaldēm, izglītības iestāžu administrācijai virzīt skolotājus uz kursiem, kas saistīti ar audzināšanas jautājumiem, nevis tikai priekšmetu mācīšanas metodiku;
- mūžizglītības/tālākizglītības centriem izstrādāt kursu programmu piedāvājumu audzināšanas teorijā un praksē, tās novitātēs, ko docētu augstskolu, kuras sagatavo skolotājus, pasniedzēji;
- studijuursos, kuros analizēts audzināšanas process, jāstrādā ar vidējām/mazām studentu grupām (lekcijās, semināros).

3. Studentu aptaujas anketu analīze

1. Studenti, kuri paralēli studijām jau strādā izglītības iestādē:

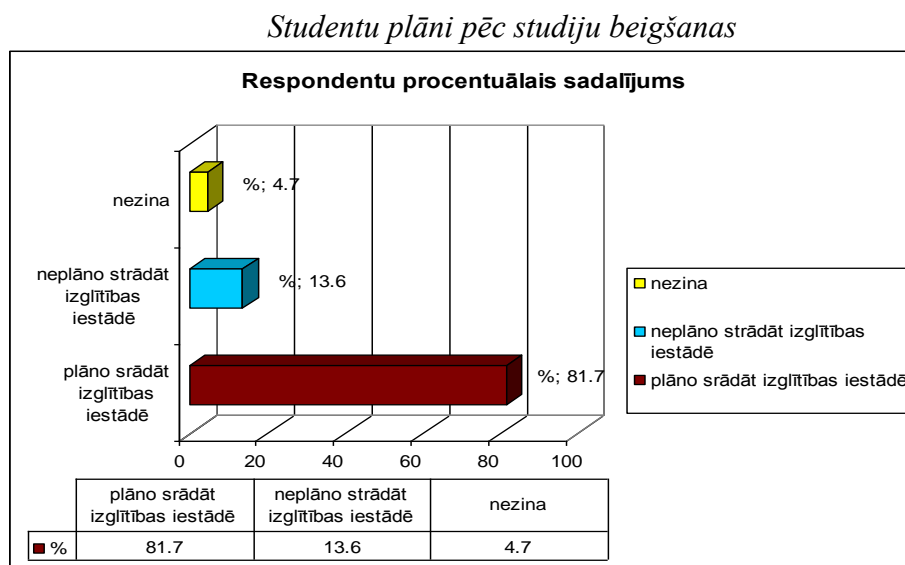
No 514 aptaujātajiem studentiem, 213 (41,4%) – paralēli studijām jau strādā izglītības iestādē (skat. 6.attēlu).

6.attēls

2. Vai plānojat strādāt skolā pēc studiju beigšanas?

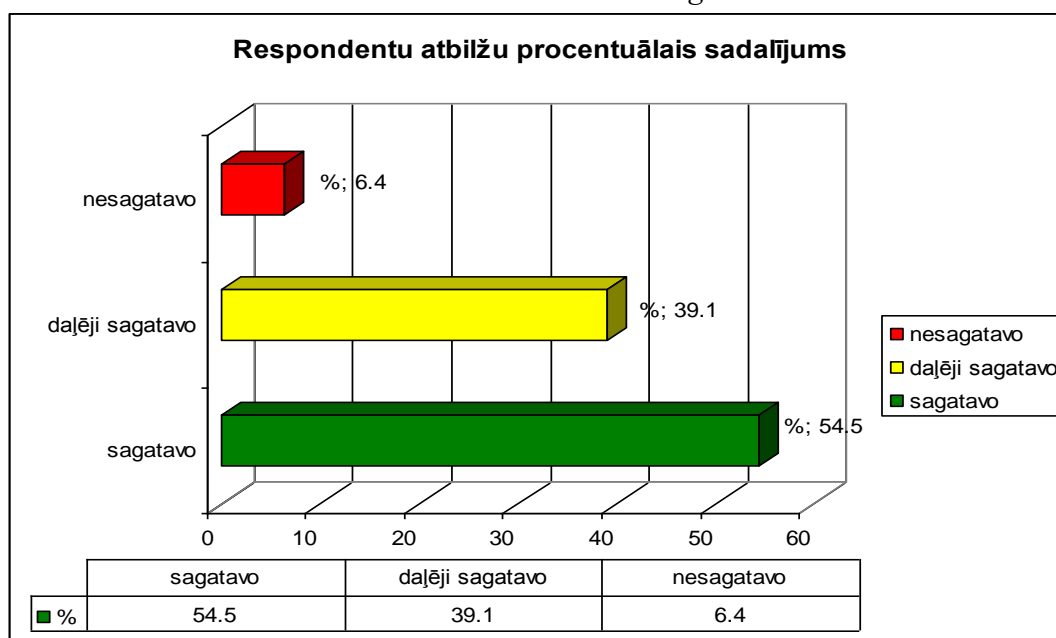
420 studenti (81,7%) plāno strādāt izglītības iestādē pēc studiju pabeigšanas, 70 (13,6%) – neplāno, bet 24 studenti (4,7%) vēl nezina, vai nav izlēmuši (skat. 7.attēlu).

3. Vai jūs uzskatāt, ka studiju programma pietiekamā apjomā sagatavo jūs audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādē?

280 studenti (54,5%) uzskata, ka studiju programma pietiekamā apjomā sagatavo audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādē, turpretī 33 studentiem (6,4%) ir pretējs viedoklis, bet 201 students (39,1%) uzskata, ka studiju programma tikai daļēji sagatavo audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādē (skat. 8.attēlu).

Studentu viedoklis, vai studiju programma sagatavo audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādē

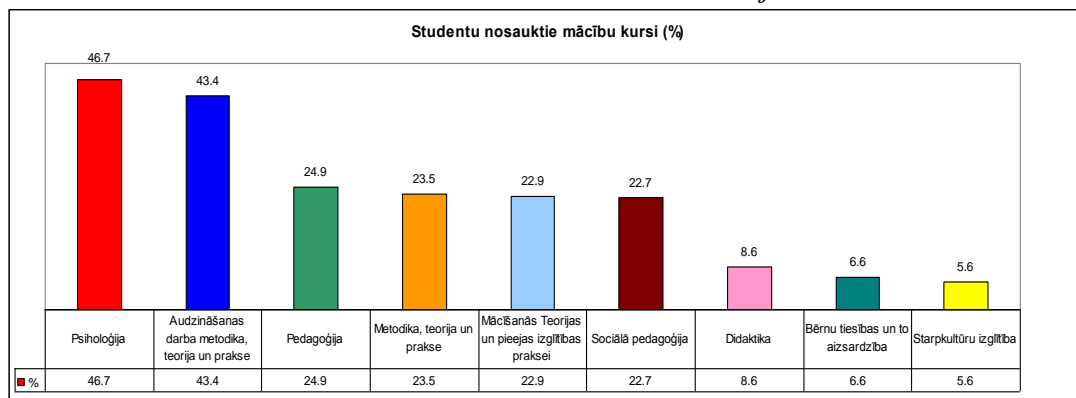
3. Kuri studiju kursi ir veltīti audzināšanas darbam izglītības iestādē?

Studenti visbiežāk ir minējuši šādus audzināšanas darbam izglītības iestādē veltītos studiju kursus: psiholoģija (dažādi studiju kursi), audzināšanas darba metodika, teorija un prakse,

pedagoģija, mācību priekšmeta metodika, teorija un prakse, sociālā pedagoģija, didaktika, bērnu tiesības un to aizsardzība, starpkultūru izglītība (skat. 9.attēlu). Trīs studenti kā audzināšanas darbam veltīto studiju kursu ir minējuši ētiku, divi – filozofiju, viens – logopēdiju un viens tiesību zinātņi. Savukārt 68 studenti (13,2 %) nevarēja norādīt, kuri studiju kursi ir veltīti audzināšanas darbam izglītības iestādē.

9.attēls

Audzināšanas darbam veltītie studiju kursi

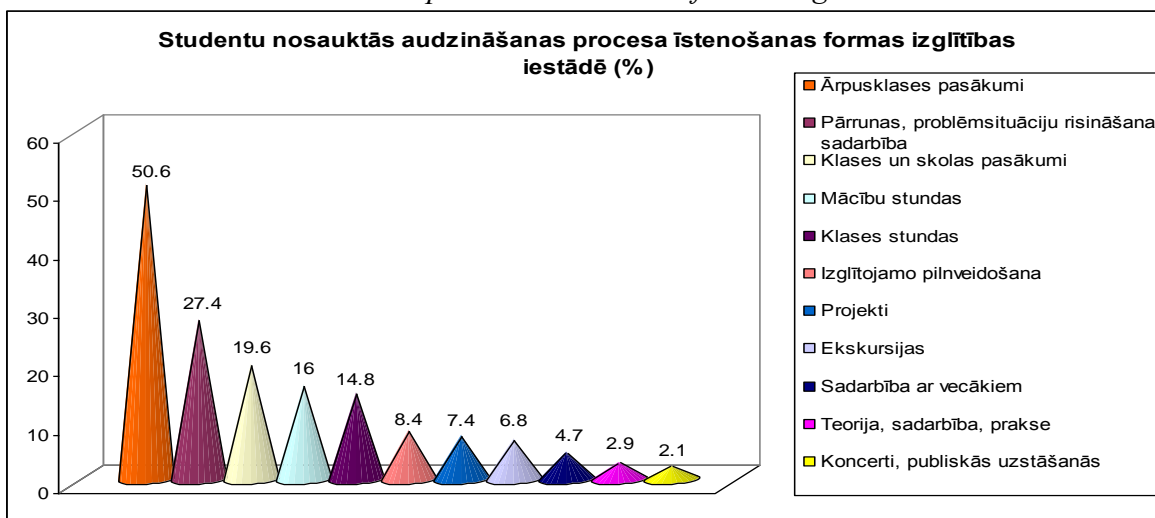
5. Lūdzu, prioritārā secībā nosauciet trīs audzināšanas procesa īstenošanas formas izglītības iestādē?

Studenti visbiežāk ir minējuši šādas audzināšanas procesa īstenošanas formas izglītības iestādē (starp tām minot arī tādus pasākumus vai apzīmējumus, kuru sasaiste ar audzināšanas darbu ir nosacīta): ārpusklases pasākumi, pārrunas, problēmsituāciju risināšana, sadarbība, klases un skolas pasākumi, mācību stundas, klases stundas, izglītojamo pilnveidošana, projekti, sadarbība ar izglītojamo vecākiem, teorija, sadarbība, prakse, koncerti, publiskās uzstāšanās (skat. 10.attēlu). Septiņi studenti ir minējuši pārgājienus, četri – interešu izglītību, trīs – praksi, divi – lektorijus, viens – uzdevumu diferencēšanu un viens – izglītības iestādes pašpārvaldi.

Tomēr īpaši kritiski vērtējums apstākļi, ka 182 studenti (35,4%) atbildi nav snieguši vai norādījuši, ka nevar atbildēt.

10.attēls

Audzināšanas procesa īstenošanas formas izglītības iestādē

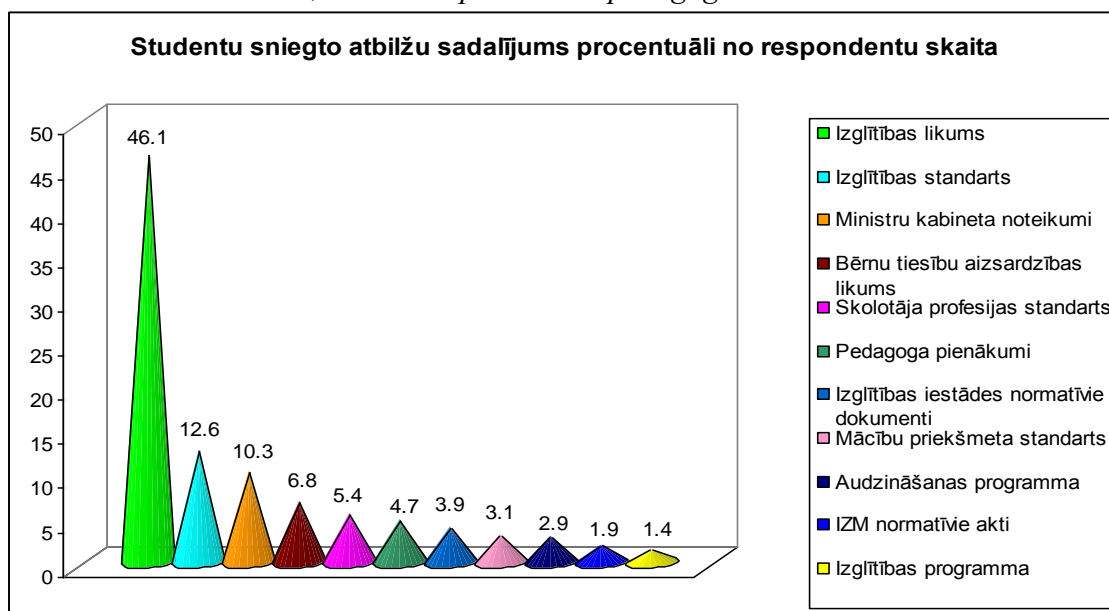
4. Vai jūs varat nosaukt normatīvos aktus (tajā skaitā – aptuveni), kas uzliek pienākumu pedagogam veikt audzināšanas darbu?

Studenti visbiežāk ir minējuši šādus normatīvos aktus (tostarp minot arī tādus dokumentus, kuru sasaiste ar audzināšanas darbu ir nosacīta): Izglītības likums, izglītības standarts, Ministru kabineta noteikumi, Bērnu tiesību aizsardzības likums, Skolotāja profesijas standarts, pedagoga pienākumi, izglītības iestādes normatīvi dokumenti, mācību priekšmeta standarts, audzināšanas programma, Izglītības un zinātnes ministrijas normatīvie akti, izglītības programma (skat. 11.attēlu). Seši studenti minēja darba līgumu, tikpat daudz studentu – Valsts izglītības satura centra metodiskos ieteikumus audzināšanas darbam, pieci – izglītības programmu mācību saturu, divi – vadlīnijas, divi – profesiju aprakstu, divi – mācību plānus, divi – Darba likumu, viens – Valsts valodas likumu, viens – Skolotāja ētikas kodeksu, viens – klases audzināšanas programmu un reglamentu, viens – Civillikumu un viens – Latvijas Republikas Satversmi.

Tomēr īpaši kritiski vērtējums apstākļi, ka 191 students (37,4%) atbildi nav sniedzis, bet 62 studenti (12,1%) norādījuši, ka nevar atbildēt.

11.attēls

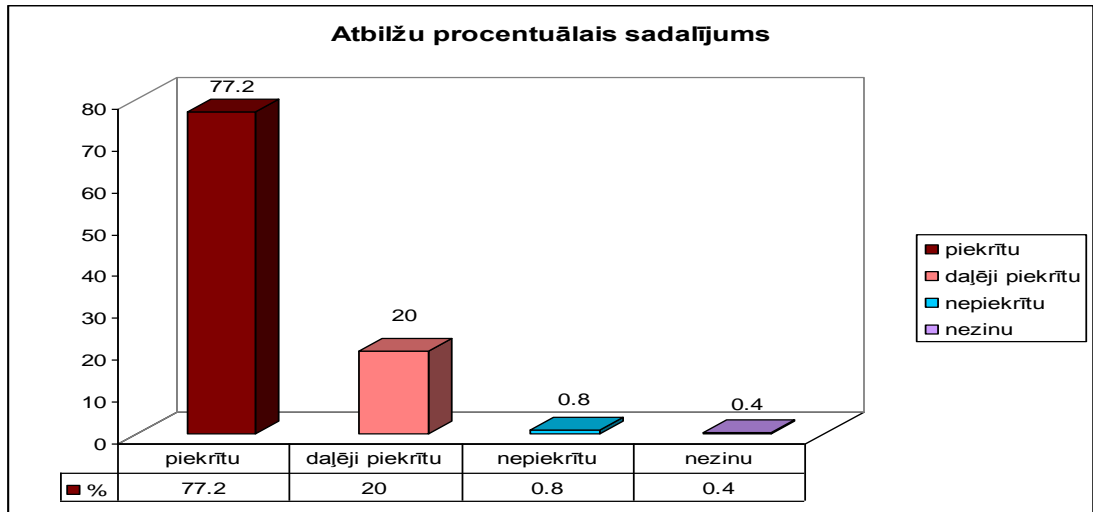
Normatīvie akti, kas uzliek pienākumu pedagogam veikt audzināšanas darbu

6. Vai jūs piekrītat, ka pedagogam ir pienākums veidot izglītojamā attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti, audzināt krietnus, godprātīgus, atbildīgus cilvēkus – Latvijas patriotus?

397 studenti (77,2%) piekrīt, ka pedagogam ir pienākums veidot izglītojamā attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti, audzināt krietnus, godprātīgus, atbildīgus cilvēkus – Latvijas patriotus, daļēji piekrīt – 103 studenti (20%), savukārt četri studenti nepiekrīt, divi nezina un astoņi studenti atbildi nav snieguši (skat. 12.attēlu).

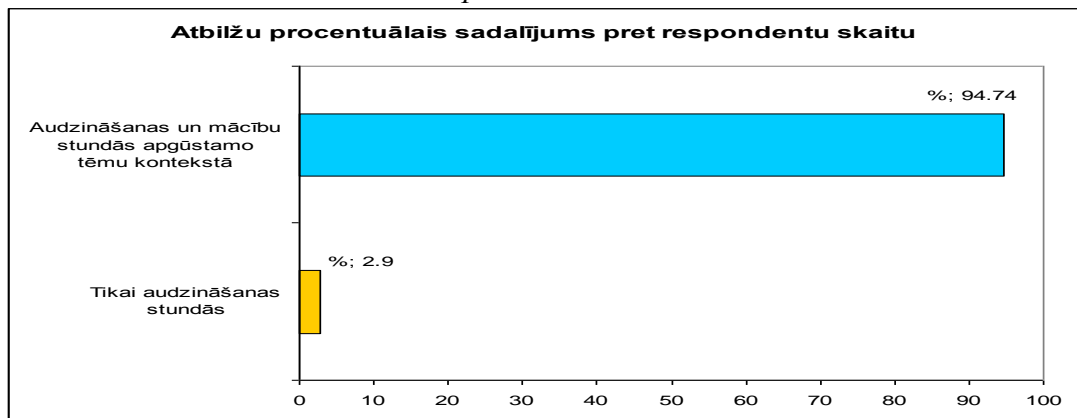
Studentu viedokli par pedagoga pienākumu veidot izglītojamā attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti, audzināt krietnus, godprātīgus, atbildīgus cilvēkus – Latvijas patriotus?

7. Vai jūs uzskatāt, ka audzināšanas darbs ir īstenojams tikai audzināšanas stundās, vai arī audzināšanas darbs ir īstenojams arī mācību stundās apgūstamo tēmu kontekstā?

Gandrīz visi studenti – 487 (94,7%) – uzskata, ka audzināšanas darbs īstenojams gan audzināšanas stundās, gan mācību priekšmetu stundās, un tikai 15 studenti (2,9%) uzskata, ka ar audzināšanas darbu jānodarbojas tikai mācību stundās (skat. 13.attēlu), savukārt 12 jeb 2,4% studenti atbildi nav snieguši.

Studentu uzskats par audzināšanas darba īstenošanu

8. Vai Jūs varat nosaukt interneta avotus (tostarp – aptuveni), kur atrodami metodiskie ieteikumi audzināšanas procesa organizēšanai izglītības iestādē?

Kā populārākos interneta avotus, kur atrodami metodiskie ieteikumi audzināšanas procesa organizēšanai izglītības iestādē, studenti norāda:

www.visc.gov.lv – 273 studenti (53,1%);

www.izm.gov.lv – 63 studenti (12,3%);

www.likumi.lv – 26 studenti (5,1%);

www.skolotajs.lv – 17 studenti (3,3%);
www.pirmsskola.lv – 11 respondenti (2,1%).

Astoņi studenti ir minējuši portālu www.izglitiba-kultura.lv, septiņi – www.skola.lv, seši – www.dzm.lv, pieci – www.uzdevumi.lv, četri – www.google.lv. Trīs reizes tika minēti portāli: www.eskola.lv, www.izglitiba.lv, www.e-klase.lv, www.pedagogiem.lv. Savukārt vienu reizi tika minētas tīmekļa vietnes www.kriic.lv, www.detki.lv, konkrētās izglītības iestādes mājas lapa, www.pasakas.lv, www.muzikasstundas.com, www.youtube.com.

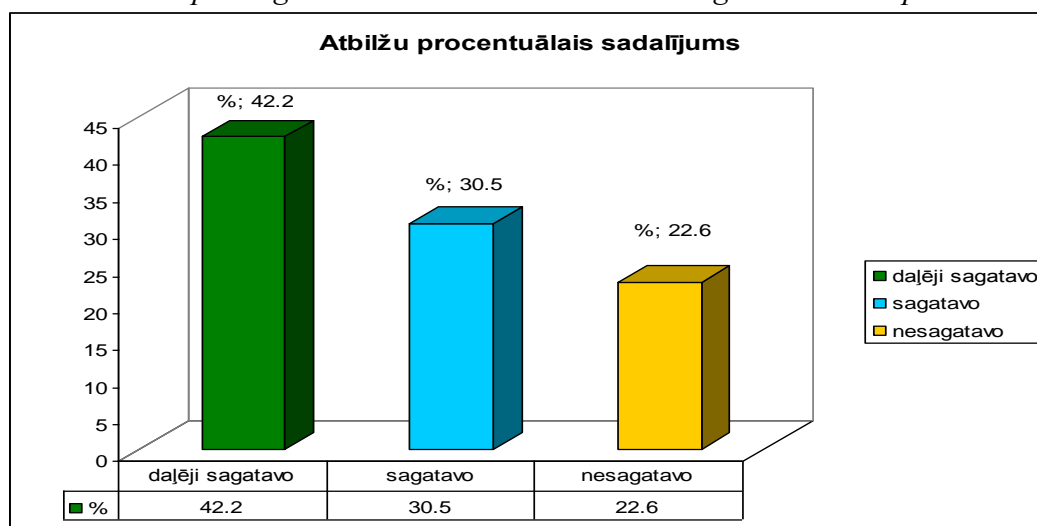
Savukārt 15 studenti (2,9%) uz šo jautājumu nav atbildējuši.

9. Vai jūs uzskatāt, ka tiek pietiekami sagatavoti audzināšanas darba organizēšanai ārpus mācību procesa (ekskursijas, pasākumi, sadarbība ar vecākiem)?

Tikai 157 studenti (30,5%) uzskata, ka tiek pietiekami sagatavoti audzināšanas darba organizēšanai ārpus mācību procesa, 217 (42,2%) – daļēji, bet 116 (22,6%) – nepietiekami (skat. 14.attēlu). Savukārt 24 studenti (4,7%) atbildi nav snieguši.

14.attēls

Studentu uzskati par sagatavotību audzināšanas darba organizēšanai ārpus mācību procesa

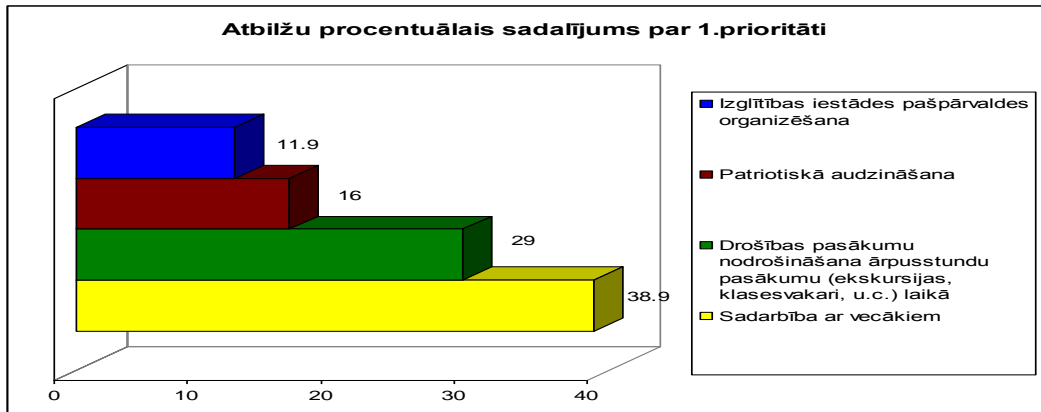

10. Kuras no nosauktajām tēmām īpaši nozīmīgas, sagatavojot pedagogus darbam izglītības iestādē? Lūdzu, sarindojiet prioritārā secībā.

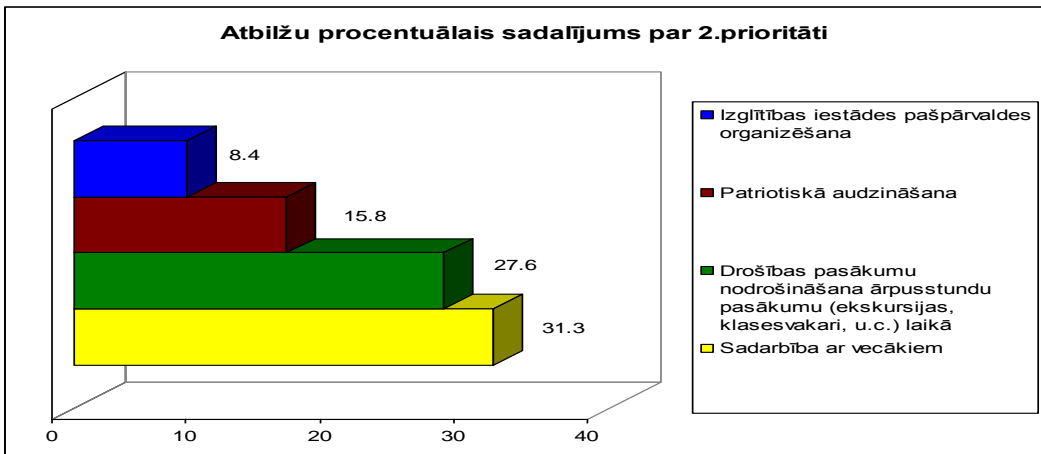
- Patriotiskā audzināšana;
- Drošības nodrošināšana ārpusstundu pasākumu (ekskursijas, klases vakari u.c.) laikā;
- Sadarbība ar vecākiem;
- Izglītības iestādes pašpārvaldes organizēšana.

Studentu atbildes liecina, ka par pirmo prioritāti absolūtais vairākums uzskata sadarbību ar vecākiem, kuru citi studenti visvairāk minēja arī kā otro prioritāti, savukārt trešā un ceturrtā prioritāte ir patriotiskā audzināšana un izglītības iestādes pašpārvaldes organizēšana (skat. 15.–18.attēlus).

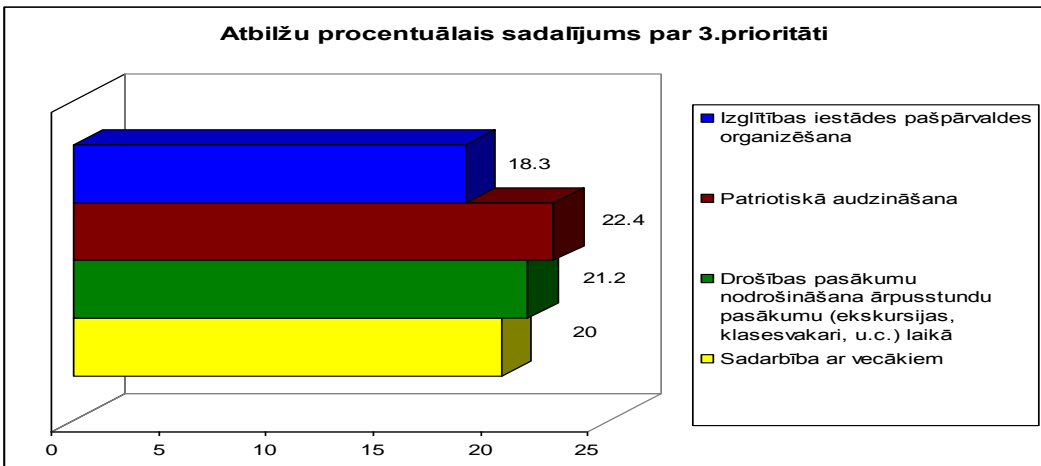
1. prioritāte

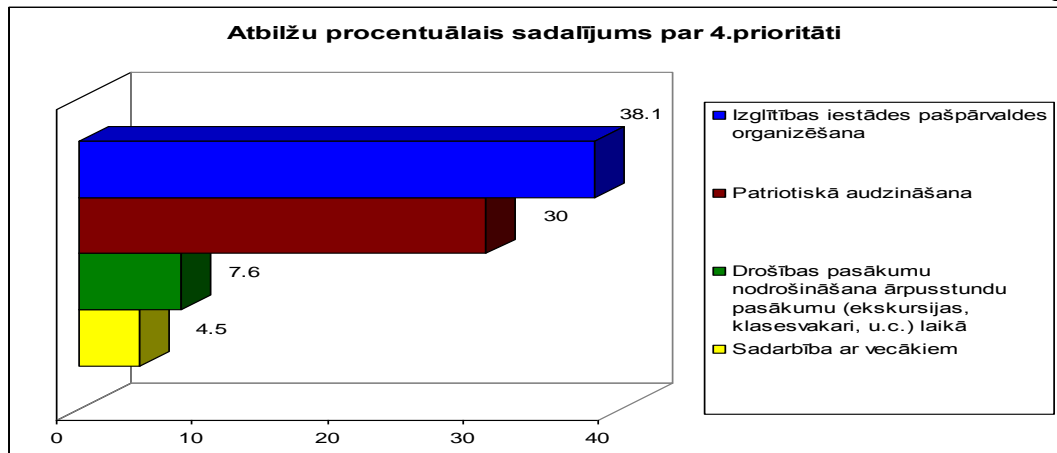

2. prioritāte

3. prioritāte

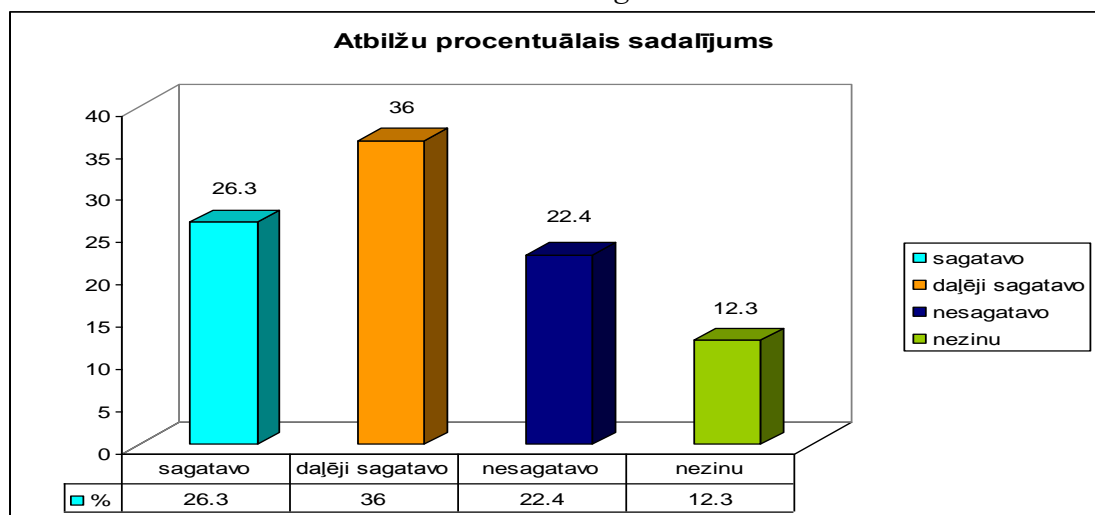

Jāatzīmē, ka 22 studenti nav snieguši atbildi uz šo jautājumu.

11. Vai jūs uzskatāt, ka studiju programma jūs pietiekamā apjomā sagatavo audzināšanas darba (gan mācību procesa ietvaros, gan ārpus tā) veikšanai mazākumtautību izglītības iestādē?

135 studenti (26,3%) uzskata, ka studiju programma pietiekamā apjomā sagatavo audzināšanas darba veikšanai mazākumtautību izglītības iestādē, turpretī 115 studentiem (22,4%) ir pretējs viedoklis. 185 studenti (36%) uzskata, ka tiek daļēji sagatavoti audzināšanas darba veikšanai mazākumtautību izglītības iestādē, bet 63 studenti (12,3%) – nezina (skat. 19.attēlu). 16 studenti (3,1%) nav snieguši atbildi uz šo jautājumu.

Studentu viedoklis par sagatavotību audzināšanas darba veikšanai mazākumtautību izglītības iestādē

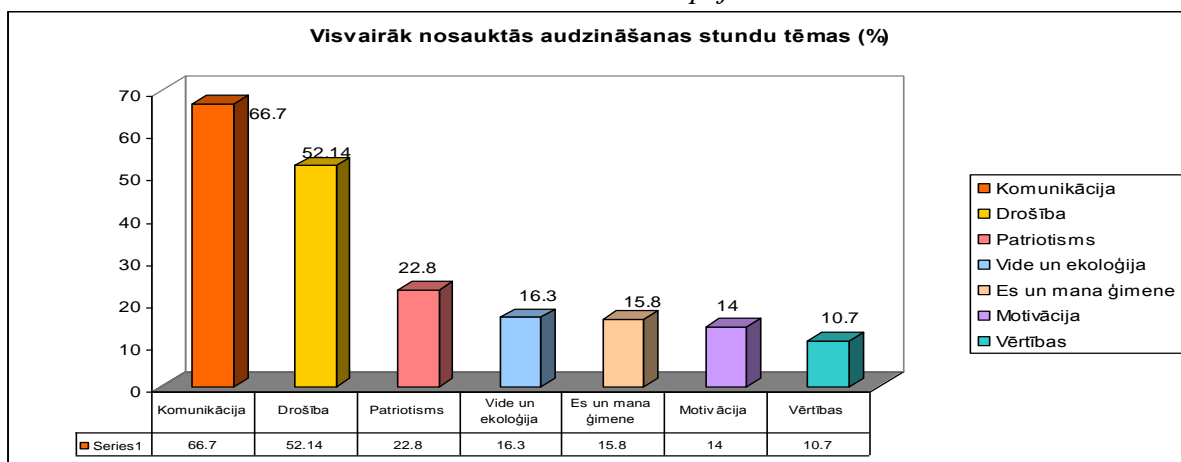
12. Kādas tēmas jūs pārrunātu audzināšanas stundā? Lūdzu, miniet trīs piemērus.

Starp audzināšanas stundu iespējamām tēmām visvairāk tiek minēta komunikācija (66,7%), drošība (52,1%), patriotisms (22,8%) u.c. (skat. 20.attēlu). Starp retāk minētājām audzināšanas stundas tēmām ir veselība (9,3%), karjeras izvēle (7,2%), mācību darbs (6,2%), skolas dzīve (6,2%), kaitīgie ieradumi (2,9%), brīvais laiks (1,9%), izglītības iespējas ārzemēs (1,6%), tiesības

un pienākumi (1%). Trīs respondenti ir minējuši toleranci, divi – vardarbību, viens likumdošanu un viens interešu izglītību.

20.attēls

Audzināšanas stundu iespējamās tēmas

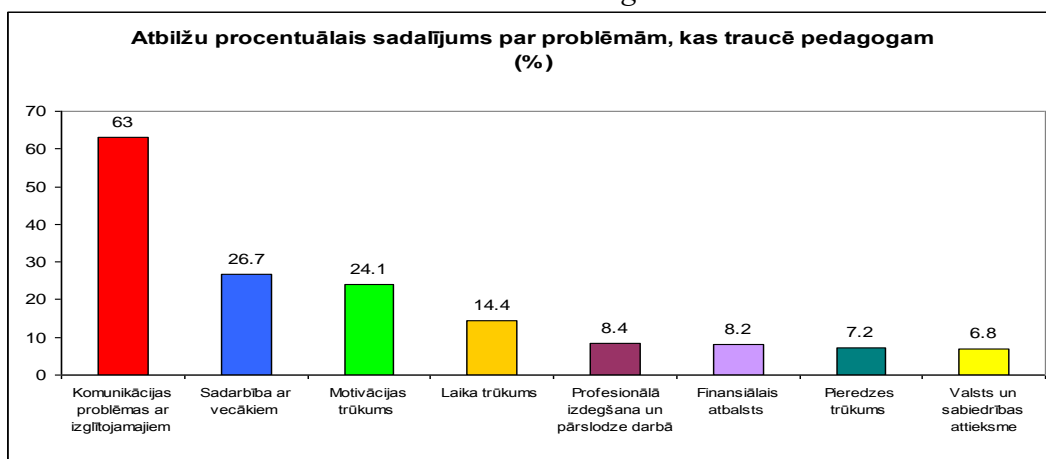

14. *Nosauciet jūsu ieskatā nozīmīgākās problēmas, kas traucē pedagogam kvalitatīvi veikt audzināšanas darbu izglītības iestādē?*

Kā nozīmīgākās problēmas, kas traucē pedagogam kvalitatīvi veikt audzināšanas darbu izglītības iestādē, visbiežāk tiek minētas komunikācijas problēmas ar izglītojamajiem, sadarbība ar vecākiem, motivācijas un laika trūkums u.c. (skat. 21.attēlu). Starp retāk minētajām problēmām ir pedagoga personība (3,9%), pedagoga attieksme pret savu darbu (2,1%), pedagoga neprofesionalitāte (1,9%), izglītojamā personība (1,9%), izglītojamā sagatavotība mācību procesam (1,8%). Četri studenti ir minējuši nelabvēlīgu mikrovidi, trīs – iepriekš pieļautās audzināšanas kļūdas, divi – novecojušas audzināšanas metodes, divi – nepietiekamo audzināšanas stundu skaitu, divi – informācijas trūkumu, divi – izglītojamos no nelabvēlīgām ģimenēm, viens – izglītības sistēmu.

21.attēls

Nozīmīgākās problēmas, kas traucē pedagogam kvalitatīvi veikt audzināšanas darbu izglītības iestādē

15. *Kas jūsu ieskatā būtu jāuzlabo studiju programmā saistībā ar sagatavošanu audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādē?*

Savus ieteikumus ir snieguši tikai 43% studentu (kas ir kritiski vērtējams), pamatā norādot, ka:

- jāpiešķir vairāk kredītpunktu studiju kursiem par audzināšanas procesu izglītības iestādēs;
- jānodrošina vairāk studiju kursu par audzināšanu – gan citu tautību bērniem, gan bērniem ar īpašām vajadzībām, kā arī par sadarbību ar vecākiem;
- jānodrošina vairāk praktisko nodarbību – saskarsmi ar reālo audzināšanas procesu reālās skolas vidē.

Secinājumi un priekšlikumi

Secinājumi

- 1) Augstskolās tiek piedāvāti vairāki studiju kursi, kuros tiek apskatīti ar audzināšanu un audzināšanas darbu saistītie jautājumi (tostarp, speciāli izstrādāti kursi audzināšanas darba teorijā, metodikā un praksē). Tomēr gan pedagoģijas studiju programmu direktoru, gan audzināšanas un citu pedagoģijas studiju kursu pasniedzēju, gan studentu vērtējumā audzināšanas jautājumu apguvei augstskolās ir veltīts nepietiekams laiks un apjoms;
- 2) Augstskolu pedagoģijas studiju programmas nepietiekami sadarbojas savā starpā, kā arī ar izglītības vadības iestādēm un izglītības iestādēm, tostarp arī audzināšanas jautājumos. Šo sadarbību traucē nepietiekams finansējums, kā arī laika trūkums audzināšanas jautājumu apguvei augstskolās;
- 3) Audzināšanas jautājumi pārsvarā tiek docēti vispārīgi, trūkstot iespējai vairāk uzmanības lekciju un praktisko nodarbību laikā veltīt (specializēties) audzināšanas darba specifikai mazākumtautību izglītības iestādēs, audzināšanas darba specifikai, strādājot ar bērniem ar dažādiem mācību un audzināšanas grūtībām, kā arī strādājot ar bērniem ar īpašām vajadzībām. Turklāt ir konstatējama vāja starpkursu sasaiste;
- 4) Tikai puse studentu (54,5%) uzskata, ka viņu izvēlēta studiju programma pietiekamā apjomā sagatavo audzināšanas darba veikšanai izglītības iestādē. Pastāvot šādam pašvērtējumam, var apšaubīt studentu gatavību pedagoga darbam, īpaši ņemot vērā audzināšanas darba nozīmi izglītības procesā;
- 5) Kā nepietiekamas var vērtēt studentu iespējas studiju procesā iegūtās teorētiskās zināšanas (it sevišķi, ja notiek lekcijas lielā studentu auditorijā, t.sk. plūsmā) nostiprināt praktiski, tostarp pedagoģiskās prakses laikā;
- 6) Kā daļēji pietiekamu var vērtēt studentu sagatavotību klases audzinātāja pienākumu veikšanai izglītības iestādē;
- 7) Kā daļēji pietiekamu var uzskatīt patriotiskai un valstiskai audzināšanai veltīto uzmanību audzināšanas teorijas un prakses apguves procesā augstskolās;
- 8) Daļa studentu (aptuveni 40%) apliecināja fragmentāras, nepietiekamas zināšanas audzināšanas jautājumos, tostarp par dokumentiem, kas regulē audzināšanas darbu, audzināšanas darba prioritātēm valstī;
- 9) Daļa studentu (aptuveni 40%) apliecināja vāju orientēšanos pedagoģu pienākumos, nespēju minēt avotus un tīmekļa vietnes, kur var atrast audzināšanas darba plānošanai un veikšanai būtisko informāciju;
- 10) Kopumā var izteikt pieņēmumu, ka, lai gan lielākā daļa studentu jau strādā vai plāno strādāt izglītības iestādēs pēc augstskolas absolvēšanas, aptuveni trešdaļai studentu ir zema interese par pedagoģiju un pedagoģijas studijām, attiecīgi apliecinot vāju orientēšanos norisēs un aktualitātēs izglītības nozarē. To tieši vai netieši apliecina ar vairāki pasniedzēji savās intervijās, norādot uz studentu motivācijas un ieinteresētības trūkumu;
- 11) Lai gan augstskolās notiek zinātniskais darbs, arī audzināšanas jomā, regulāri tiek izdoti mācībspēku zinātniskie darbi un metodiskās izstrādnes, ir nepietiekamas studentu zināšanas par mācībspēku veikumu, kā arī studentu iesaiste pētniecības procesā. Turklāt

topošie pedagogi salīdzinoši maz interesējas/nav pazīstami ar Latvijā veiktajiem pētījumiem, tostarp audzināšanas jomā.

Priekšlikumi

- 1) Audzināšanas darba teorijas un prakses apguve augstskolās būtu nostiprināma un paplašināma, bet konkrēti ir jāvērtē iespēja palielināt ar audzināšanu saistīto studiju priekšmetu un īpaši prakses apjoms (ievērojot studiju priekšmetu un prakses sasaisti), jānostiprina starpkursu saikne, kā arī jāpapildina un jāaktualizē studiju saturs, tostarp saistībā ar patriotisko un pilsonisko audzināšanu, pedagoga pienākumiem, jānodrošina izglītībai nozīmīgo dokumentu, pedagoga darbu reglamentējošo normu apguvi studiju procesā, piemēram, izveidojot studiju kursu „Izglītības tiesības”;
- 2) Ievērojot, ka tikai puse studentu ir apmierināta ar audzināšanas darbu saistīto kursu saturu, izvērtēt audzināšanas studiju kvalitāti, nepieciešamības gadījumā modernizēt studiju saturu un procesu, kā arī izstrādāt nepieciešamo metodisko nodrošinājumu (metodiskie materiāli, ieteikumi, rokasgrāmatas utt.);
- 3) Piedāvāt studiju kursus/lekcijas un praktiskās nodarbības, kas veltītas audzināšanas darba specifikai mazākumtautību izglītības iestādēs, audzināšanas darba specifikai, strādājot ar bērniem ar dažādiem mācību un audzināšanas grūtībām, kā arī strādājot ar bērniem ar īpašām vajadzībām. Pilnveidot studiju saturu, sagatavojot klases audzinātāja pienākumu veikšanai izglītības iestādē;
- 4) Augstskolām jāaktualizē jautājums un jāiesaistās pedagoga profesijas standarta atjaunošanā;
- 5) Jāpanāk ciešāka augstskolu sadarbība un savstarpējā koordinācija gan studiju procesa un prakšu īstenošanā, gan pētniecībā un metodiskajā darbā, gan pedagogu tālākizglītībā;
- 6) Sadarbojoties izglītības vadības iestādēm (tostarp Izglītības un zinātnes ministrijai, Valsts izglītības satura centram, Izglītības kvalitātes valsts dienestam), ir jānodrošina pedagoģijas pētījumu koordinācija un tās rezultātu popularizēšana valstī, it īpaši izglītības iestādēs. Būtu kompleksi jāpētī audzināšanas teorijas un prakses jautājumi, kā arī jānodrošina pētījumu atziņu piemērošana praksē;
- 7) Audzināšanas darba apguves pilnveidei, labākas saiknes starp pedagoģijas praksi un teoriju izveidei nepieciešama regulāra pedagogu pilnveide audzināšanas jautājumos, kuru varētu īstenot sadarbībā ar augstskolām, un pedagogu supervīzijas, kuras būtu nostiprināmas arī normatīvajos aktos, attiecīgi paredzot finansējumu to norisei;
- 8) Jādiskutē par topošo pedagogu atlases mehānismiem, lai pedagoģijas studijas (it īpaši par valsts budžeta līdzekļiem) uzsāktu spējīgākie un motivētākie vidusskolu absolventi;
- 9) Ievērojot, ka daļa studentu/programmu absolventu nav gatava veikt audzinošo darbu izglītības iestādēs, turpināt darbu pie pedagogu-mentorū amatu ieviešanas izglītības iestādēs, nodrošinot jaunajiem pedagogiem nepieciešamo atbalstu, uzsākot darbu izglītības iestādēs. Pedagogi-mentori varētu uzņemties arī pedagoģijas studiju programmu studentu prakses vadību.